

LEVÉLSZEKRÉNY

Mózes Huba írja: 1954. április 30-án, az „Utunk” című hetilapban, majd 1956 elején, „Nyelv és irodalom” című cikk- és tanulmánygyűjteményében a költő és tudós SZABÉDI LÁSZLÓ, a Bolyai Tudományegyetem néhai tanára, rövid írást közölt a XVI. század egyik legnagyobb hatású – történetesen erdélyi szász születésű – magyar prózaírójáról. „Heltai Gáspár magyar nyelvtudása” című írásában a többi közt KARDOS ALBERTet idézte, aki a BEÖTHY ZSOLT szerkesztette irodalomtörténeti kézikönyvben szögezte le, hogy az „alanyi és tárgyias ragozás elvéte” Heltai szász eredetét „késő vétségében is” elárulta. A szóban forgó nyelvi jelenséget, amelyet KARDOS ALBERT kifogásolt, SZABÉDI LÁSZLÓ folytatólag Mikes Kelemennek, azaz egy olyan írónak a mondataival is példázta, aki – amint a szerző megjegyezte – „semmiképpen sem gyanúsítható azzal, hogy amiatt »vétí el« a tárgyias ragozást, mert nem magyar az anyanyelve” (SZABÉDI, Nyelv és irodalom. Bukarest, 1956. 37, 39).

Közel fél évszázad múltán, az egyik legrangosabb magyar nyelvtudományi periodikában SZABÉDI LÁSZLÓt rövid írásáért egyik volt tanítványa róttá meg: „Szabédi László (1956) egy közös »nyelvhibából« kiindulva [...] Mikes Kelemen háromszéki nyelvjárásával véli azonosnak Heltai magyar nyelvtudásának forrását”. Mintegy az esetleges félreértések elkerülése végett, a tanulmány szerzője a megrovás indokát lapalji jegyzetben pontosította. Eszerint a SZABÉDI LÁSZLÓ vélekedésének alapjául szolgáló jelenséget, vagyis „a határozott és általános ragozás szabályai elleni [...] »vétségeket« a nyelvészeti kutatások más megvilágításba helyezték” (B. GERGELY PIROSKA, Szó-

használati párhuzamok Heltai Gáspár fabuláinak és a korabeli Kolozsvárnak beszélt nyelvéből: MNyj. 2000: 42).

Hadd ismétljem meg itt, hogy az alanyi és tárgyas ragozás „elvétségét”, amint fentebb idéztem, KARDOS ALBERT emlegette. Ezt a minősítést SZABÉDI éppenséggel elhárítani igyekezett a Mikes Kelemtől citált mondatokkal. Meglepő tehát az állítás, hogy SZABÉDI LÁSZLÓ rövid írásában Heltai Gáspár és Mikes Kelemen közös „nyelvhibájából” indult volna ki, és legalább annyira meglepő, hogy a lapalji jegyzet a „vétségek” minősítést SZABÉDI LÁSZLÓnak tulajdonítja.